

Waar waren we gebleven?

De tv-serie *In Europa* combineren met het Historisch Overzicht

Dat de tv-serie *In Europa*, gebaseerd op het gelijknamige boek van Geert Mak, aansloeg bij een groot publiek verbaasde niemand. Maar dat de serie zo succesvol is op vmbo-scholen is een verrassing. Jan-Wolter Smit verklaart dit succes, geeft een bruikbare selectie van afleveringen uit de serie en voegt een praktische opdracht over *In Europa* toe.

Mijn leerlingen houden van Geert Mak. Als ze hun ogen een beetje dichtknijpen lijkt hij namelijk op Harry, hun brugklas-teamleider en toen hun geschiedenisleraar. Mijn leerlingen houden van Harry en daarom ook van Geert Mak. 'Waar waren we gebleven?', vraagt een leerling. In koor introduceert de groep een nieuwe aflevering. De indrukwekkende leader en dreigende soundtrack van de Amsterdamse geluidsstudio Big Orange vinden de leerlingen 'gewoon gaaf'. Ik weet nog dat ik onder de indruk was toen *In Europa* voor het eerst op de televisie

verscheen. Mooi historisch beeldmateriaal en aan elkaar gepraat door Geert Mak als de geschiedenisdocent van de twintigste eeuw. Maar om deze serie te gaan gebruiken in de les? Een fragment kan altijd, maar een hele aflevering? Dat pikt een klas nooit. Als je heel eerlijk bent, is *In Europa* in alles een tv-programma dat volstrekt aan de gemiddelde vmbo-scholier voorbijgaat: het is traag, je ziet veel 'oude troep' en ook nog een oudere man die de beelden aan elkaar praat. De meeste leerlingen zullen hier thuis snel langs zappen. En toch... in de klas werkt het. Ook op andere scholen in Nederland is de ervaring dat Geert Mak dé docent is die de leerlingen een verhaal kan vertellen. Want dat vind ik de essentie van *In Europa* (en van een goede geschiedenisles): het verhaal. De unieke combinatie van Mak als alwetende verteller, en zijn interviews met mensen die de historische gebeurtenis hebben meegemaakt en daar geëmotioneerd over vertellen, maken de beelden soms overbodig. Wat kun je met *In Europa* in de geschiedenisles? Eerst geef ik kort aan welke aflevering waar in het Historisch Overzicht kan worden toegepast. Vervolgens geef ik een praktische opdracht waarin één van de afleveringen centraal staat.

Bruikbaar

Veel afleveringen van *In Europa* zijn goed te gebruiken bij de behandeling van het Historisch Overzicht vanaf 1900. Het grootste probleem zit hem vaak in de tijd. Veel collega's hebben een derde of vierde klas maar drie uur in de week. Dan moet je keuzes maken. Meestal sneuvelt een goede film of een praktische opdracht.

Jan-Wolter Smit is docent geschiedenis aan SG De Waerdenborch te Holten. Daarnaast is hij auteur voor de methode Feniks. Tevens beheert hij de website Geschiedenisleraar.nl en is hij lid van de vmbo-commissie van de VGN.

Geert Mak is de favoriete geschiedenisleraar van vmbo-leerlingen.
Foto: Leendert Jansen.

De Tyne Cot
begraafplaats bij
Ieper. Hier liggen
11.956 soldaten
begraven uit het
(Britse) Gemeen-
best van Naties.
Meer dan zeventig
procent van de
graven bevat
een ongeïdenti-
ficeerd lichaam.
Foto: Maurits van
Heusden.

Hieronder geef ik met een waarderingssys-
teem aan welke delen uit de serie ik geschikt
vind als lesmateriaal. Eén ster (*) staat voor
enkele fragmenten die bruikbaar zijn en twee
sterren (**) betekent een aflevering die in zijn
geheel bruikbaar is.

Onderwerp: de Eerste Wereldoorlog

- Europa aan het begin van de eeuw:
1906 – Berlijn en Wenen*
- Oorzaken en het begin van de oorlog:
1914 – Wenen en Sarajevo*
- Verloop van de oorlog: 1915 – Ieper**
- Verloop van de oorlog: 1916 – de Somme**
- De Russische Revolutie:
1917 – Sint-Petersburg*

Onderwerp: het Interbellum

- Het fascisme: 1925 – Predappio**
- De Sovjet-Unie onder Stalin:
1933 – Rusland**
- De Hitlerjugend: 1939 – Duitsland*

Onderwerp: de Tweede Wereldoorlog

- Vernietigingskampen: 1942 – Duitsland*
- Slag bij Stalingrad: 1943 – Stalingrad*
- Warschau en Praag in de oorlog:
1944 – Warschau en Praag*

Onderwerp: de Koude Oorlog

- De Hongaarse Opstand: 1956 – Hongarije*
- Het leven in Oost-Duitsland: 1961 – DDR**

Onderwerp: naar een nieuwe eeuw

- Het ontstaan van Europa: 1950 – Europa*
- Revolutie in Roemenië: 1989 – Roemenië**
- Het einde van de Sovjet-Unie:
1991 – Sovjet-Unie*
- De Joegoslavische burgeroorlogen:
1992 – Bosnië en De Waarheid**

‘De combinatie van geschiedenis en het persoonlijke verhaal raakt de leerlingen’

Van de hierboven genoemde afleveringen
springen er een paar uit die een klas echt ra-
ken: de combinatie van de geschiedenis en het
persoonlijke verhaal van Piet Chielens, coör-
dinator van het ‘In Flanders Fields Museum’
bij de aflevering *1915 – Ieper*. En het fragment
over de moord op het jongetje Pavlik, dat als
goed Sovjet-burger zijn ouders had aange-
geven, in de aflevering *1933 – Rusland*. Tot
slot de verbazing van de leerlingen op het
moment dat Gudrun Klitzke beweert niet te
weten waarom de Muur werd gebouwd in de
aflevering *1961 – DDR*.

Praktische opdracht

Deze opdracht gaat over de aflevering *1915 – Ieper*. De opdracht kan zowel individueel als in groepsverband worden gemaakt. Ik heb deze opdracht door mijn eigen klassen laten uitvoeren in combinatie met een excursie naar Ieper. Over dat laatste: ga begin november, aangezien 11 november Wapenstilstandsdag is en het aantal mensen dat een eerbetoon brengt indrukwekkend is. Het eindresultaat van deze opdracht is het maken van een informatieve brochure ter voorbereiding op de excursie. De eisen die aan de opdracht worden gesteld zijn: de brochure moet de uitwerking geven van de opdrachten die bij de vier onderzoeksgebieden zijn opgesteld. Ook moet de brochure informatief zijn en er aantrekkelijk uitzien. De leerlingen mogen de volgende bronnen

gebruiken: *In Europa* 1915 – Ieper, Wikipedia: Ieper in de Eerste Wereldoorlog, het gedicht 'In Flanders Fields' en de website Geschiedenisleraar.nl: de serie over de Eerste Wereldoorlog.

Onderzoeksgebied 1 – Ieper

Hoewel Ieper geen belangrijke functie in die tijd had, zijn er vier veldslagen rondom Ieper geweest.

- Onderzoek waarom het voor de geallieerden zo belangrijk was om Ieper te behouden.
- Onderzoek waarom het voor de Duitsers zo belangrijk was om Ieper te veroveren.

Onderzoeksgebied 2 – Gifgas

Tijdens de gevechten rondom Ieper is er (voor het eerst) gifgas gebruikt.

- Onderzoek waarom het gifgas in de Eerste Wereldoorlog werd gebruikt.
- Onderzoek waarom het gifgas in de Eerste Wereldoorlog niet voor een doorbraak in de oorlog heeft gezorgd.
- Onderzoek de gevaren van het gebruik van en het opruimen van de chemische resten uit de Eerste Wereldoorlog.

Onderzoeksgebied 3 – Shell Shock

Een grote groep soldaten leidt aan shell shock. De legerleiding wist vaak niet wat ze hiermee aan moest: was het een ziekte of ging het om lafheid?

- Beschrijf wat shell shock inhoudt.

- Onderzoek op welke manier de legerleiding omging met soldaten die leden aan shell shock. Doe dit voor de Franse, de Engelse en de Duitse legerleiding.

Onderzoeksgebied 4 – Omgaan met de oorlog Ieper zal altijd verbonden blijven met de Eerste Wereldoorlog. Grote groepen mensen trekken dagelijks naar de gebieden in en rondom Ieper.

- Onderzoek op welke manier Ieper na de oorlog is herbouwd.
- Onderzoek welke plekken in Ieper vaak worden bezocht. Geef in het kort aan wat er te zien is.
- Onderzoek welke plekken rondom Ieper vaak worden bezocht. Geef in het kort aan wat er te zien is.

Ieper in 1919, de stad is volledig verwoest.

Selecteren

De televisieserie *In Europa* is goed te gebruiken. Het beeldmateriaal gecombineerd met de verhalen houdt de aandacht van de leerlingen vast. Maar maak als docent van tevoren wel een selectie. Ik heb in mijn lessen bewust gekozen voor het tonen van een aantal afleveringen in zijn geheel en in mindere mate heb ik gebruik gemaakt van losse fragmenten omdat anders de samenhang in het verhaal verloren gaat. Door gebruik te maken van een praktische opdracht worden de leerlingen gestimuleerd de afleveringen nog beter te bestuderen. ■

De volledige serie *In Europa* is via www.ineuropa.nl online te bekijken of te bestellen als dvd-box.

Een extra opdracht bij de aflevering *Het fascisme: 1925 – Predappio* is te vinden op de website: www.vgnkleio.nl/kleio.

Australische soldaten met gasmaskers. Foto: Captain Frank Hurley. Collectie Imperial War Museum.